

**Nieuwsbrief
nr. 10 / 2023**

Beste Vrienden,

Wat een feest was het om op 16 juni 2023 samen met de reliekbuste als Vrienden van St. Gerlach naar de **Heiligdomsvaart in Aken** te pelgrimeren langs de oevers van de Geul en de Selzerbeek via de door Toine en Elly uitgezette pelgrimsroute! Zo ongeveer op de minuut kwamen we bij de pleisterplaatsen in Wittem en Mamelis aan, waar we kracht konden verzamelen voor de volgende etappes van de ruim 28 km die gelopen moesten worden om in de Dom van Aken en tijdens de H. Mis de vier hoofdrelieken uit de Akense Domschat te mogen vereren. De pelgrimszegen van pastoor Dieteren in St. Gerlach, van overste Erinkveld in Wittem en van abt Lenglet in Mamelis en het gezelschap in de laatste 10 kilometer van mgr De Jong hielden ons bij de les: het ging niet alleen maar om een heel mooie zomerse wandeling, maar om een katholieke missie.

We hebben als echte vrienden in de geest van St. Gerlach zijn reliekbuste samen naar Aken gedragen. De plek waar hij zelf aan de vooravond van de zondag zo vaak kwam. Hij is er samen met ons door het domkapittel met égarde ontvangen, zoals jullie zullen zien in de foto's gemaakt door pelgrims, die het hiernavolgende verslag van onze Heiligdomsvaart 2023 sieren.

Dat het heuvelland het ideale landschap biedt voor een zomerse bedevaart of processie is een geheim dat de heuvellanders koesteren. In tijden van secularisering en individualisering begrijpen de mensen in het heuvelland steeds beter het belang van de Sacramentsprocessies. In een dorp als Wahlwiller en in een Maastrichtse wijk als Scharn zal dit jaar voor het eerst sinds jaren weer een Sacramentsprocessie uittrekken.

De grote Sacramentsprocessies (Broonk) van dorpen als Eijsden, Gronsveld, Margraten, Cadier en Keer, St. Geertruid en Banholt staan centraal in de tentoonstelling Broonk! die op 20 juni 2023 in het heiligdom van St. Gerlach zal openen. Foto's en informatie over de Broonk tonen de sfeer van kameraadschap en verbondenheid die het Broonkfeest kenmerken. De oude Broonkroutes van het heuvelland zijn ervoor vastgelegd. Het zal de bezoekers van de tentoonstelling na het zien van de tentoonstelling niet verbazen dat de wereldwijd gevierde Sacramentsdag in het heuvelland tussen Luik en Maastricht is ontstaan.

Voor de Vrienden van St. Gerlach zal in het kader van de tentoonstelling Broonk! de film *Broonk ien Eesjde* getoond worden. Ieder die deze film ziet zal begrijpen waar het in de Broonk om draait. Als voorproefje geven we u bij wijze van impressie alvast op de volgende pagina enkele foto's mee van de Sacramentsprocessie die met Pinksteren in Houthem-St. Gerlach plaatsvond op een zomerse namiddag.

St. Gerlach kan na de Sacramentsprocessie en de Heiligdomsvaart naar Aken even rusten voordat hij met ons in augustus weer zijn jaarlijkse tocht naar het graf van St. Servaas in Maastricht zal maken.

Veel plezier bij het lezen van het verslag en we hopen u binnenkort in Houthem te zien bij de film over de Broonk in Eijsden of bij de pelgrimage naar het graf van St. Servaas!

Met vriendelijke groet,

De Vrienden van St. Gerlach

IMPRESSIES VAN DE BROONK HOUTHEM-ST. GERLACH 2023

VERSLAG VAN DE HEILIGDOMSVAART AKEN 2023

met de Vrienden van St. Gerlach op 16 juni 2023¹

De Akense Heiligdomsvaart vindt sinds de Middeleeuwen elke zeven jaren plaats. In de heiligdomsvaart staan de vier hoofdreliken van de Dom van Aken, de in het jaar 800 aan Maria gewijde kerk, centraal. De door de patriarch van Jeruzalem geschonken relieken, zijn onderdeel van de rijke Akense reliekschat, die door de eeuwen heen door keizers, kaliefen en koningen werd aangevuld.

In de Dom van Aken worden de reliekschatten in het Mariaschrijn bewaard. Maar één keer in de zeven jaar wordt het schrijn geopend voor de Akense Heiligdomsvaart en dan worden de relieken in de gotische Koorhal van de Dom en tijdens de openluchtmissen op de Katschhof aan de pelgrims getoond.

Gedurende de Heiligdomsvaart komen er elke dag groepen pelgrims vanuit het bisdom Aken en elders in de Domstad aan voor gebed en om de relieken te zien die zijn uitgesteld rondom het geopende Mariaschrijn. Bisschoppen komen uit diverse delen van Duitsland om te preken tijdens de H. Missen voor de pelgrims. Dit jaar was de intentie (het motto) van de Akense Heiligdomsvaart "Ontdek mij".

De Domproost en de bisschop van Aken nodigden alle katholieken uit om op Heiligdomsvaart te gaan en om in Aken op ontdekkingsreis te gaan. We namen als Vrienden van St. Gerlach deze uitnodiging graag aan, mede omdat St. Gerlach de oudste bij naam bekende pelgrim naar de Mariakerk in Aken is. Volgens zijn levensbeschrijving trok hij elke zaterdag naar Aken om Maria te vereren. We namen zijn reliekbuste mee op onze voetpelgrimage vanuit Houthem-St. Gerlach via Wittem en Mamelis naar Aken, de stad van Karel de Grote, waar al meer dan 1200 jaar de relieken vereerd worden.

¹ Verslag door Maurice Essers met dank aan Paul Wester en Camille Oostwegel Sr. voor terbeschikkingstelling van foto's.

VERTREK VANUIT ST. GERLACH

Vroeg in de ochtend verzamelden we ons in de St. Gerlachuskerk in Houthem voor een woord en de zegen van pastoor Dieteren van deze parochie. We waren met een groep van ongeveer 25 pelgrims met name vanuit de parochies van St. Gerlach in Houthem en Banholt. We vertrokken rond 08.30 uur vanuit Houthem-St.Gerlach voor de voettocht van ruim 28 kilometer naar Aken. In Wittem en Mamelis zouden zich nog pelgrims aansluiten. Na de zegen van pastoor Dieteren (hieronder) vertrokken we op stroomopwaarts op deze zonnige dag langs de schaduwrijke oevers van de Geul richting Wittem.

DE OCHTENDETAPPE VAN ST. GERLACH NAAR WITTEM

Rond 11.30 uur bereikten we het klooster van de Redemptoristen in Wittem met zijn indrukwekkende bibliotheek waar honderden jonge paters Redemptoristen werden opgeleid om in Nederland en in de missiegebieden in Suriname en Brazilië als priester werkzaam te zijn en volksmissies te preken. Het is tevens het klooster met het graf van kardinaal Van Rossum en de plek waar Gerardus van Majella al vele decennia door pelgrims wordt vereerd. We werden er hartelijk ontvangen door Monique Rompen, overste Henk Erinkveld en een Braziliaans redemptorist die in Suriname als priester werkzaam is en die in Wittem op bezoek was.

Het 18^e-eeuwse Redemptoristenklooster van Wittem

Gerlachus werd voorafgaand aan onze lunch geplaatst in de Gerardus kapel bij het beeld van de H. Gerardus. Twee heiligen van het heuvelland, de een leefde in de 12^e eeuw in zijn kluizenarij langs de boorden van de Geul. De ander leefde in de 18^e eeuw in het achterland van Napels, maar vond in Wittem een plek in Nederland waar hij door pelgrims vereerd wordt. Beiden werden gedreven door hun liefde voor God en voor de medemens. In de sacristie konden we even uitrusten en broodjes eten voordat we gesterkt met de zegen van overste Erinkveld en een pelgrimsgebed verder stroomopwaarts trokken langs de oevers van een kleine zijrivier van de Geul, de Selzerbeek, een beek die even achter Wittem eindigt in de Geul en die ontspringt in Aken, de eindbestemming van onze pelgrimage.

St. Gerlach tijdens de rustpauze in de Gerarduskapel en het gebed van overste Erinkveld in Wittem.

De middagetappe; deel 1 van Wittem naar Mamelis

We konden dus eenvoudig de Selzerbeek oostwaarts volgen om in Aken te komen. Aan het einde van het eerste deel van de middagetappe naar Aken, in Mamelis, waren de eerste punten voor de bolletjestrui te verdienen. Daar volgde immers de eerste beklimming van de pelgrimage door het Kolmonder bos naar het klooster van de Benedictijnen. We werden er hartelijk ontvangen door Vader abt en door de custos, de schatbewaarder, van het klooster.

Na een welkomstwoord van Vader abt, een gezamenlijk gebed in de crypte met daarbij een verzoek aan de bij naam genoemde heiligen van elk van de vele altaren in de crypte om voor ons te bidden, gaf de custos een toelichting op de relieken van het klooster die voor deze gelegenheid waren uitgesteld op het aan de H. Servaas gewijde altaar. Onze bijzondere interesse ging daarbij uit naar het reliek van de H. Gerlachus, maar bij elk reliek was er wel een interessant verhaal van de custos.

Bij het aan St. Servaas gewijde altaar waren de vele relieken uitgesteld, waaronder een reliek van de H. Gerlach (rechts).

De custos las ons voor uit het boek van de abdij waarin de relieken beschreven worden. Over het reliek van St. Gerlach staat daarin het volgende: *“De reliek is gezet in een ronde vergulde theca². Zegel is authentiek van mgr. Guil. Lemmens, bisschop van Roermond, van 24 januari 1953. Aan de kroniek van de St. Paulusabdij te Oosterhout³ ontlene wij het volgende: Op 18 mei 1929 had er, in opdracht van mgr. Schrijnen, bisschop van Roermond, te Houthem een opening plaats van het schrijn van St. Gerlach, in tegenwoordigheid van mgr. Bauduin, vicaris-generaal en president van het Groot Seminarie en de Z.E. heer Ribbergh, pastoor van Houthem. Bij die gelegenheid werden er op verzoek van Dom Jean de Puniet, abt van Oosterhout, twee relieken afgezonderd voor de beide Oosterhoutse abdijen. Volgens Notre Dame was het mere Lidwina Rijke, niet van mgr Bauduin, die erom gevraagd heeft. Op 19 juni 1929 werden de relieken elk in een theca geplaatst door mgr Schrijnen verzegeld. De reliek van Notre Dame is in 1946 opnieuw verzegeld door mgr Hopmans. In 1949 werd hij verdeeld. Enkele losse partikelen werden toen opnieuw door mgr Hopmans in een gesloten couvert verzegeld en wel op 28 december 1949. Deze partikels heeft de Abdis van Notre Dame aan ons geschonken bij gelegenheid van onze stichting in november 1952. Zij vormen thans onze reliek.”*

² Een theca is een soort reliekhouder. Het is een klein rond metalen doosje met een glaasje aan de voorzijde, waar kleinere relieken van een heilige in bewaard worden. Een theca is voorzien van een echtheidsverklaring, cedula genoemd, een certificaat waarin staat wat voor reliek het is, ondertekend door een bisschop of abt van een klooster.

³ Vanuit deze abdij is het klooster Mamelis (Benedictusberg) in 1952 hersticht.

De middagetappe; deel 2 van Mamelis naar Aken

Wat een rijkdom dat we niet alleen door een, op deze mooie dag bijna hemels, landschap konden pelgrimeren, maar onderweg ook twee kloosters mochten bezoeken elk met een bijzondere religieuze gemeenschap en devotie! De sfeer was tijdens de pelgrimage onder de pelgrims erg goed. Om de beurt droegen we de reliekbuste van St. Gerlach. De route van St. Gerlach naar Aken behoort ook tot de mooiste routes die pelgrims naar Aken kunnen lopen. Ook vanuit de parochies van het bisdom Aken waren er, zoals gebruikelijk, weer vele voetpelgrimages naar Aken en Kornelimünster⁴. Sommige pelgrims, met name die welke naar Kornelimünster gaan, trekken door de zomerse velden en bossen naar de heiligdommen in een landelijke klederdracht met pelgrimsstokken en veldboeketten.⁵ Misschien omdat de H. Cornelius, net als St. Gerlach, beschermheilige van boeren en rundvee is. In Aken en Kornelimünster ontvangen ze de groene sjaaltjes van de Heiligdomsvaart, maar voor ons, pelgrims uit Houthem, Wittem en Mamelis, volstonden de blauwe Gerlach sjaaltjes.

Het klooster Mamelis vanaf de oevers van de Selzerbeek gezien.

⁴ De heiligdomsvaart Kornelimünster, naar de prachtige oude Benedictijner abdij die in de 9e eeuw door Benedictus van Aniane werd gesticht enkele kilometers ten zuiden van Aken, vindt tegelijk met de Heiligdomsvaart naar Aken plaats.

⁵ Op 11 juli 2023, de feestdag van de H. Benedictus, vertrekt een voetpelgrimage vanaf de abdij van Benedictusberg in Mamelis (Vaals) naar de Benedictijnenabdij in Kornelimünster (Aken). Verzamelen om 8 uur in de crypte van de abdij in Mamelis met rond 16 uur aankomst in de abdij Kornelimünster. Voor meer informatie: www.spvlimburg.nl.

St. Gerlach was gewend om naar Aken te pelgrimeren. Volgens zijn Vita legde hij die weg elke zaterdag af om in de Mariakapel van de Dom van Aken te bidden. Hij liep dan ook herhaaldelijk in onze voetpelgrimage door de velden en langs de oevers van de Selzerbeek voorop (boven).

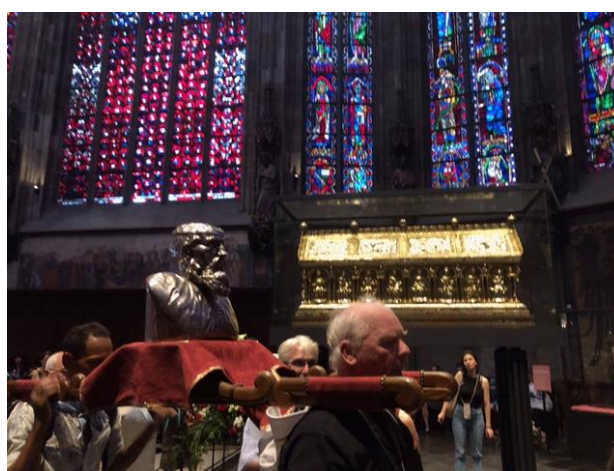
Na een tussenstop in een voorstad van Aken aan het einde van een laatste klim, waar de pelgrims een glas water wachtte, kwamen we rond 16.45 uur aan in de binnenstad van Aken.

AKEN: RONDGANG DOOR DE KOORHAL EN DE DOM VAN AKEN

We maakten eerst de rondgang in de Dom met St. Gerlach rond de vier hoofdreliken die er waren uitgesteld in vitrines in de koorhal. De Dom van Aken is in opdracht van Karel de Grote gebouwd en gewijd in het jaar 800. De palts van Karel de Grote, waar we de H. Mis zouden vieren, was toen in feite het bestuurscentrum van Europa. Karel de Grote verzamelde vele relieken voor de Dom, zodat die over een van de belangrijkste kerkschatten ten noorden van de Alpen beschikte. In de Dom werden in de Middeleeuwen de keizers van het Heilige Roomse Rijk gekroond die de schatkamer verrijkten met vele nieuwe schenkingen. Voor de vier hoofdreliken kwam er een Mariaschrijn en voor de relieken van Karel de Grote het Karelsschrijn. Beide kisten werden geplaatst in een 14^e eeuwse uitbouw van de Dom, de Gotische koorhal. Deze indrukwekkende uitbouw is enkel gebouwd om de pelgrims tijdens de zevenjaarlijkse Heiligdomsvaarten naar Aken te ontvangen en om aan hen de beide schrijnen en de relieken te tonen. Ze is de evenknie van de Sainte Chapelle in Parijs, een Gotische kapel die ook is gebouwd om relieken te tonen. Beide kapellen zijn met hun hoge glas-in-loodramen hoogtepunten van de Gotiek. De koorhal met de vier hoofdreliken is in feite de eindbestemming van een Akense Heiligdomsvaart. Dagelijks werden de relieken ook vanuit de galerijen van de Akense Dom aan de duizenden pelgrims getoond, die dan jubelend op hun pelgrimshoorn bliezen en met meegebrachte spiegeltjes een glimp van de relieken opvingen zodat zij die op hun terugweg konden meenemen. Het zijn de voorgangers van de selfiestick en de selfies die pelgrims en toeristen tegenwoordig meenemen om hun herinneringen te bewaren.

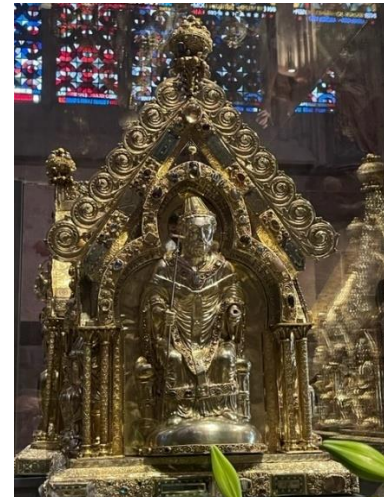

Aankomst van de Vrienden van Gerlach in Aken (boven), waar de reliekbuste van St. Gerlach (onder) eerst op de schouders van de hulpbisschop een rondje langs de relieken in de koorhal maakte voordat de relieken klaargezet werden voor de H. Mis.

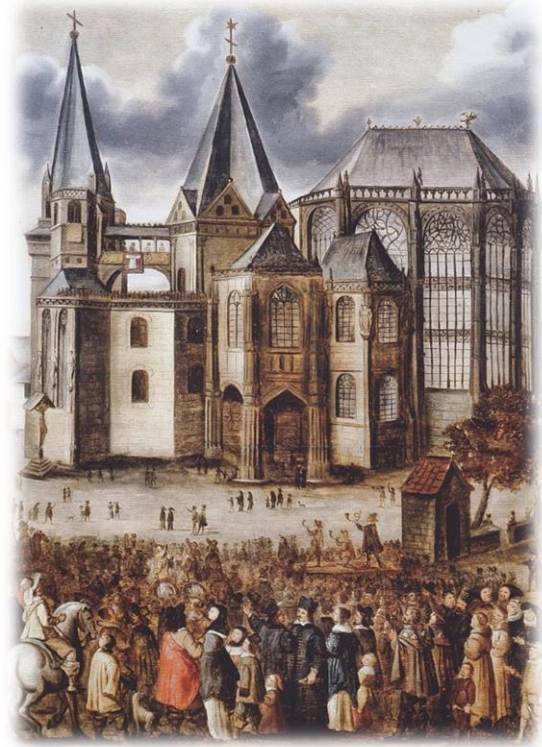
Onder: links het Mariakleed in de vitrine in de Koorhal. Midden: een vitrine in de koorhal waarin pelgrims voorwerpen konden leggen die zo werden geraakt door het reliek. Rechts: vooraanzicht van het Karelsschrijn in de koorhal. Boven rechts: het geopende Mariaschrijn. Elke heiligdomsvaart wordt het slot van het Mariaschrijn bewaard. De oude sloten zijn in de schatkamer van de Dom van Aken te zien.

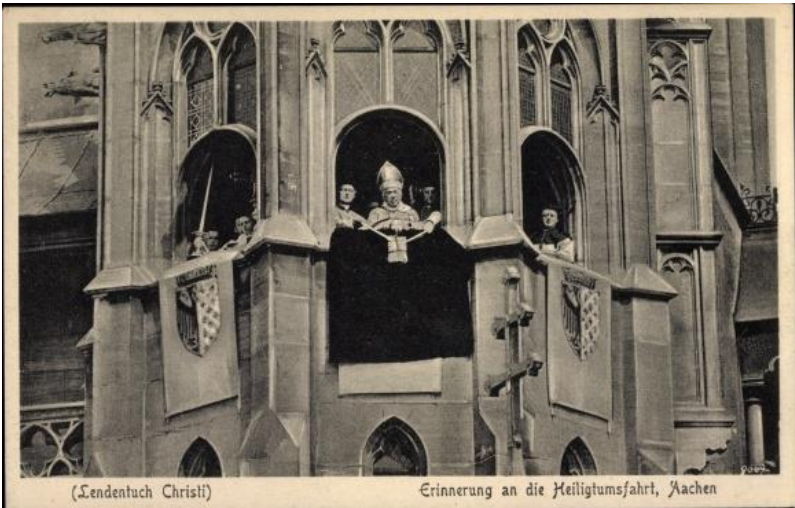
ENIGE HISTORIE

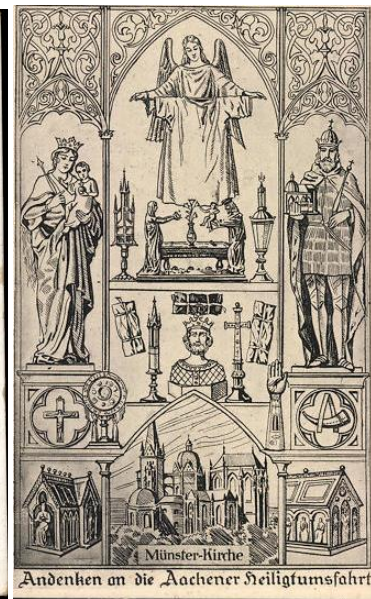
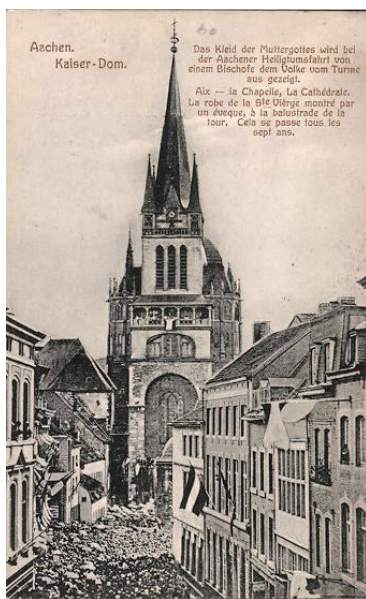
Boven links: Akense pelgrimshoorn uit de 15^e eeuw. Rechts: Akens pelgrimsteken, ongeveer 1330. Onder rechts: Heiligdomsvaart 1622 met het tonen van het Mariakleed vanaf de galerij van de Dom. Rechts de koorhal van de Dom en vooraan de kapel voor de Hongaarse pelgrims. Twee pelgrims blazen op het schilderij op een hoorn bij het zien van het Mariakleed. Onder links de Mariakapel in de Dom van Aken, waar St. Gerlach in de 12^e eeuw voor zijn wekelijkse gebed kwam.

De Heiligdomsvaart op oude postkaarten van pelgrims

Boven: toning van het Mariakleed en de andere relikven vanaf de galerij van de Dom van Aken in het verleden. Onder: postkaart met de vier hoofdrelikven die door een zekere Marie aan haar vriendin Betty wordt toegestuurd. Rechts: postkaart met zowel de vier hoofdrelikven als de relikven van Karel de Grote met onderin Mariaschrijn en Karelsschrijn.

DE H. MIS OP DE KATSCHHOF IN AKEN: DE VOORBEREIDINGEN

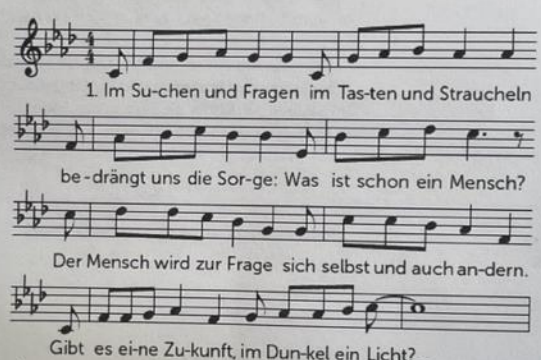
De Katschhof is het plein tussen de Dom van Aken en het raadhuis, dat vroeger het paleis van Karel de Grote was. De Katschhof is het hart van de keizerlijke palts. Daar worden al eeuwenlang de relieken getoond. Maar eerst moeten ze daarvoor vanuit de koorhal in de Dom van Aken via de Akense Mariakapel naar de Katschhof geleid worden.

Links: de Akense textielreliken werden een half uur voor de H. Mis onder streng toezicht van de Akense custos uit de vitrines gehaald om getoond te worden voorafgaand aan de H. Mis om 18 uur op de Katschhof.

Vervolgens kreeg St. Gerlach een ereplek op het altaar tijdens de openluchtmis, waarmee de ongeveer voornamelijk Duitse 1.000 bezoekers gelegenheid kregen om kennis te maken met St. Gerlach (en zijn vrienden). Voorafgaand aan de H. Mis werden de liederen van de H. Mis geoefend samen met het gelegenheidskoor dat uit enkele parochies ten noorden van Aken was samengesteld. Daarbij werd ook het Lied van de Heiligdomsvaart 2023 gezongen dat tijdens de H. Missen op de Katschhof bij het tonen van de relieken gezongen wordt (elk couplet heeft betrekking op een van de vier hoofdrelieken):

Zeigung der Heiligtümer
Aachener Wallfahrtslied 2023
Musik: Klaus Waltrath
Text: Peter Dückers

1. Im Su-chen und Fragen im Tas-ten und Straucheln
be-drängt uns die Sor-ge: Was ist schon ein Mensch?
Der Mensch wird zur Frage sich selbst und auch an-dern.
Gibt es ei-ne Zu-kunft, im Dun-kel ein Licht?_

1-5. Für wen hal-tet ihr mich? fragt Je - sus die
Menschen Die Kirche gibt Antwort Mein Herr und mein
Gott. Für wen hal-tet ihr mich? wir fra - gen ein-
an-der. Von Gott... kommt die Ant-wort: Du, Mensch,
bist mein Bild! Du, Mensch, bist mein Bild! Du,
Mensch, bist mein Bild! Du, Mensch, bist mein Bild!

2. Maria, die Mutter, schenkt Jesus das Leben
und gibt ihn uns Menschen als einen von uns.
Mit offenen Armen empfängt sie uns alle
und zeigt uns das Kind als die Mitte der Zeit.

3. Der Herr wird Gefährte und Bruder der Menschen,
durchlebt unsre Schwäche in Elend und Not.
Im Kind in der Krippe zeigt Gott uns sein Wesen
als Liebe, die absteigt, um uns zu befreien.

4. Johannes der Täufer gibt Zeugnis für Christus,
steht treu für die Wahrheit in Leben und Tod.
"Bereitet die Wege, macht eben die Pfade,
ihr dürft auf ihn zugehn, er tauft euch mit Geist!"

5. Der Herr und Erlöser lebt ganz für die Menschen,
schenkt uns sein Erbarmen und richtet uns auf.
Im Sterben zerreißt er die Fesseln des Todes,
in Ohnmacht und Liebe schenkt er uns sein Heil.

DE H. MIS OP DE KATSCHHOF IN AKEN: DE TONING VAN DE RELIEKEN

Als concelebranten waren aanwezig onze hulpbisschop mgr De Jong en de priester van de parochie van St. Gerlach, pastoor Dieteren en zijn kapelaan Jijo. Pastoor Dieteren mocht de lezing in het Nederlands doen en ook overigens werd er de nodige aandacht aan de (pelgrims van) St. Gerlach besteed tijdens de H. Mis om 18 uur en in de daaraan voorafgaande aankondigingen en gebeden waarin de vier hoofdreliëken van Aken getoond en vereerd werden.

Vrienden van St. Gerlach, herkenbaar aan de Gerlach sjaltjes, hadden dit jaar de eer het Mariakleed in de H. Mis te tonen.

Eerst werd het Mariakleed aan de pelgrims getoond en daarna de drie andere hoofdreliëken van Aken (zie hieronder).

Tonen van relieken voorafgaand aan de H. Mis. Achterin de priesters waaronder onze kapelaan Jiju (links), mgr De Jong (derde van rechts) en pastoor Dieteren (tweede van rechts)

Bisschop Georg Bätzing met een relik op weg naar het altaar voor de H. Mis

DE H. MIS OP DE KATSCHHOF IN AKEN: DE LEZINGEN

Onze pelgrimage viel samen met de feestdag van het H. Hart van Christus, zodat in de preek de belijdenis van Petrus (Mattheus 16,15) centraal stond samen met het motto van de Heiligdomsvaart 2023: "Ontdek Mij". Lezingen: Gen. 1,1.26-31 en Kol 1,12-20.

DE BELIIDENIS VAN PETRUS

13 Toen Jezus in de streek van Caesarea van Filippus gekomen was, stelde Hij zijn leerlingen deze vraag: "Wie is, volgens de opvatting van de mensen, de Mensenzoon?" 14 Zij antwoordden: "Sommigen zeggen Johannes de Doper, anderen Elia, weer anderen Jeremia of een van de profeten." 15 "Maar gij", sprak Hij tot hen, "wie zegt gij dat Ik ben?" 16 Simon Petrus antwoordde: "Gij zijt de Christus, de Zoon van de levende God." 17 Jezus hernam: "Zalig zijt gij Simon, zoon van Jona, want niet vlees en bloed hebben u dit geopenbaard maar mijn Vader die in de hemel is. 18 Op mijn beurt zeg ik u: Gij zijt Petrus; en op deze steenrots zal Ik mijn Kerk bouwen en de poorten der hel zullen haar niet overweldigen. 19 Ik zal u de sleutels geven van het Rijk der hemelen en wat gij zult binden op aarde, zal ook in de hemel gebonden zijn en wat gij zult ontbinden op aarde, zal ook in de hemel ontbonden zijn." 20 Daarop verbood Hij zijn leerlingen nadrukkelijk iemand te zeggen, dat Hij de Christus was.

Links: het retabel in het westwerk van de Servatiusbasiliek in Maastricht met de twee sleutelhouders van het hemelrijk: St. Petrus en St. Servaas. In de Hoge Middeleeuwen konden de Duitse keizers via St. Servaas in hun Servaasbasiliek een eigen sleutelmacht tegenover die van de paus (St. Petrus) stellen.

DE H. MIS OP DE KATSCHHOF IN AKEN: DE PREEK VAN MGR BÄTZING

De Duitse katholieke kerk in tijden van verwarring

De preek van bisschop Bätzing, als voorzitter van de kritische Duitse bisschoppenconferentie, moet geplaatst worden in de context van de synodale weg die de Duitse kerk momenteel volgt om het verloren vertrouwen in de kerk te helpen herstellen in de nasleep van de misbruikschandalen. De Duitse kerk heeft momenteel met veel opzeggingen te maken waardoor het aantal katholieken er snel afneemt. Het is een synodale weg die vanuit Rome en Nederland vaak met bezorgdheid en argwaan gevolgd wordt, mede vanwege de hervormingsvoorstellen die daarin besproken worden en die volgens sommigen de afstand van de Duitse bisdommen tot de moederkerk in Rome (te) groot kunnen maken. De preek geeft ons tijdsbeeld weer. Mgr Bätzing zelf verwijst naar de tijdsaankondiging, een boek van de bekende katholieke theoloog en socioloog Thomas Halik.

Het is niet voor de eerste keer dat in tijden van verwarring de Heiligdomsvaart naar Aken een rol speelt. Na de machtsovername door de nationaalsocialisten kwam de katholieke kerk er sterk in de verdrukking. Katholieke jeugdorganisaties werden verboden en de kerk mocht zich niet in de openbare ruimte manifesteren. Die werd gereserveerd voor de nationaalsocialistische organisaties, zoals de Hitlerjeugd. Priesters die probeerden jongeren weg te houden van de Hitlerjeugd liepen het risico gearresteerd te worden. Paus Pius XI reageerde op 14 maart 1937 met de encycliek *Mit Brennender Sorge*. Uit deze encycliek, waarin het nationaalsocialisme scherp werd veroordeeld, werd op Palmzondag in de Duitse kerken voorgelezen. De encycliek werd in het geheim door de Akense drukkerij van Wilhelm Metz gedrukt en verdeeld over parochies. Het nationaalsocialisme verbood daarop druk en verspreiding ervan. De drukkerij van Metz werd onteigend, ondanks een brief van de Akense bisschop Vogt aan de autoriteiten om dat niet te doen. De bisschop startte een rechtszaak om schadevergoeding te verkrijgen voor Metz, maar de nationaalsocialistische rechters hielden in hun vonnis juist het bisdom verantwoordelijk voor de sluiting.

In deze grimmige sfeer vond in juli 1937 de Heiligdomsvaart plaats. Veel Duitse bisschoppen vonden het in deze omstandigheden beter wanneer deze heiligdomsvaart niet gehouden zou worden en zegden de uitnodiging om naar Aken te komen af. Bisschop Vogt zette echter door. De nationaalsocialisten eisten daarop dat in die Heiligdomsvaart Karel de Grote centraal zou staan als groot Duits heerser. Toen dat door de bisschop werd afgewezen, saboteerden zij de logistiek door de voor de Heiligdomsvaart toezegde extra treinen niet in te zetten. Treinen die wel werden ingezet stopten voor Aken zodat pelgrims ver moesten lopen. Ook bussen moesten ver buiten de stad parkeren. Preken en processies werden door de SS soms onderbroken en verhinderd, maar er kwamen toch een miljoen pelgrims naar Aken en Kornelimünster: meer dan ooit tevoren! De Heiligdomsvaart naar Aken in 1937 werd een laatste protest van de katholieken tegen het nationaalsocialisme voordat de onderdrukking van kerk en katholieken zo groot werd dat alleen nog individueel verzet mogelijk was. De pelgrims toonden er de katholieke eenheid. De hulpbisschop van Trier hekelde in zijn preek de nationaalsocialistische opvoeding van de jeugd met haar focus op lichamelijke tuchtiging en verwaarlozing van geest en ziel. Bisschop Van Galen van Münster moest onder druk zijn preek aanpassen en sprak enkel over de relieken, tot teleurstelling van veel pelgrims. De pelgrims hadden fermere standpunten van hun bisschoppen verwacht, wat aan het einde van de Heiligdomsvaart tot enig tumult leidde. Het was niettemin het laatste grootschalige katholieke protest tegen het nationaalsocialisme. Enkele weken na de Heiligdomsvaart overleed bisschop Vogt. Het Akens Domkapittel droeg de bedevaartdirecteur van Kevelaer, Wilhelm Holtmann, voor als opvolger, maar de benoeming van deze tegenstander van het nationaalsocialisme werd door de nationaalsocialisten geblokkeerd. Er ontstond een patstelling. Pas zes jaar later kon er weer een Akense bisschop gewijd worden.

**Preek van bisschop dr. Georg Bätzing,
voorzitter van de Duitse bisschoppenconferentie
en tevens bisschop van Limburg an der Lahn:
“Je bent zelf de beste reden om katholiek te blijven”**

Ter gelegenheid van de Heiligdomsvaart Aken op 16 juni 2023 (Feest van H. Hart) in Aken

in aanwezigheid van reliekbuste St. Gerlach en Vrienden van St. Gerlach,

de eerste bij naam bekende pelgrim naar het heiligdom van Maria in Aken

“Broeders en zusters in Christus,

De dagelijkse Na-het-Werk H. Missen tijdens de Heiligdomsvaart om 18 uur zijn een goed idee en een aanbod aan de velen, die in de namiddag geen tijd vinden om naar Aken voor een pelgrimsdienst te komen. Voor families, werkzame mensen, mensen die kinderen opvoeden of die mantelzorg bieden, is het immers niet zo gemakkelijk. Een H. Mis na het einde van de werkdag is in deze tijd een goed idee.

Het herinnert ons aan een recent aanbod van de bekende Tsjechische priester en sociaal Tomas Halik om de huidige crisis in de kerk constructief en positief te duiden. “De namiddag van het Christendom. Een tijdsaankondiging”, zo luidt de titel van zijn boek over een nieuwe fase die voor Christendom en kerk sinds in enige tijd is ingegaan. Net als de psychologie de namiddag van het leven van eenieder kent, de tijd om op een goede wijze ouder te worden en een nieuwe toegang tot zichzelf te vinden, zo staat de kerk nu voor het punt van een zelfoverwinning. “Het gaat om de overgang van egocentrisme, van het centraal stellen van het Ik, naar een dieper en tegelijk veel wijder “Nieuwe Ik”. Veel van onze begrippen, voorstellen en verwachtingen, vele nieuwe vormen van ons geloof, van de kerk en de theologie, aldus Halik, moeten sterven. Ze waren te klein. Ons geloof moet die muren overwinnen, die door onze angst en gebrek aan moed gebouwd worden; net als Abraham moeten we op onbekende wegen gaan in een onbekende toekomst. Op die nieuwe wegen zullen we waarschijnlijk mensen ontmoeten, die hun eigen, voor ons verrassende onbekende voorstellingen van de richting en het doel van die weg hebben. Ook die ontmoeten zullen voor ons als een geschenk zijn.

De Katschhof waar de H. Mis plaatsvond in de open lucht met erachter de Dom van Aken

De grootste dienst aan de geloofwaardigheid en de vitaliteit van het geloof zullen waarschijnlijk die Christenen bewijzen, die de moed hebben de huidige mentale en institutionele grenzen van de traditionele kerk te overstijgen en die het lukt als zoekende met de zoekenden nieuwe wegen te betreden, aldus luidt de heldere analyse van Halik. Die analyse past ook uitstekend bij het motto van deze Heiligdomsvaart, die zich net als in eerdere tijden als een tijdsaankondiging en als een aanmoediging voor de kerk begrepen kan worden.

“Ontdek Mij”. Deze goed in ons spraakgevoel vertaalde impuls, die Jezus zelf in gesprek met zijn apostelen bracht, geldt voor alle tijden opnieuw: waar zich nu alles verandert, waar veel vervalt, waar honderdduizenden elk jaar hun band met de kerk meer of minder verbreken, waar vanwege eclatante crisissen en weinig grijpbare veranderingen in de kerk steeds meer ook de sterk verbonden onzeker worden en het vertrouwen slinkt. Waar vinden we nog ontkiemende plantjes van nieuwe groei? Waar vinden we tekens van aanwezigheid van Christus in deze tijd waaruit een toekomst blijkt? Ontdek me!

Bisschop Bätzing preekt.

Broeders en zusters in het geloof, ik wil jullie vanavond niet met theoretische verhalen vervelen. Ik wil jullie graag meenemen op een kleine ontdekkingstour met drie scenes, die mij de ogen geopend hebben en me op het spoor hebben gebracht hoe de kerk van Christus zich nieuw kan ontdekken, doordat ze zichzelf overtreft:

Scene 1: de zusters van Moeder Teresa leven in Frankfurt aan de rand van het Westend. Als je de straat oversteekt, verlaat je de gegoede wijk en kom je in de andere wereld van de stationswijk. Ik was een middag daar onderweg met de zusters om iets goeds te doen voor de drugsverslaafden die er aan de rand van de samenleving leven. Doelgericht liepen de zusters met inkoopassen vol met brood en drank langs bepaalde punten waar ze verwacht werden. Zodra ze hun winkeltje hadden uitgesteld verzamelden zich er plukjes van mensen. De ellende staat deze mensen in het gezicht geschreven. Jonge en oude meestal uitgemergelde mensen komen en vragen om een portie. De zusters kennen de mensen en spreken ze aan. Wanneer daartoe bereidheid bestaat, bemiddelen ze ook wel met advies en hulp.

Maar hun eigenlijke doel is het om mensen met wat brood enige aandacht te schenken. Degenen die ernaartoe komen weten het: eerst wordt gebeden. Dat ogenblik zal ik niet vergeten. Het zijn immers niet allemaal christenen die er samenkomen. Maar allemaal zijn ze onrustige gedrevenen door hun afhankelijkheid. En dan komt er met een kort gebed een moment van waardigheid. Ieder van deze mensen ziet God. Het is niet alleen een anonieme massa van verslaafden; ieder heeft een eigen geschiedenis, eigen wonden, een eigen onvervuld verlangen, een eigen materiële nood die tot de afhankelijkheid geleid heeft. Het is gevaarlijk zo te leven, ontsnappen is moeilijk, de levensvooruitzichten zijn donker. Maar de liefdevolle blik en het gebaar van de zusters brengt God in deze onwaardige verhoudingen in het spel en dat is meer dan men hopen kon.

Bij de volgende plek zit een groep voor de deur van een bar. Zij betrekken me in een kort gesprek nadat de zusters verder waren getrokken. "Zegt u eens: de mensen van de kerk zijn eigenlijk wel OK maar dat die priesters kinderen misbruiken..." Zelfs mensen in deze erbarmelijke omstandigheden hebben meegekregen wat onze geloofwaardigheid ten diepste aantast en tot omkeer beweegt. Dat vooral schoot door mijn hoofd: "Wie zit er hier eigenlijk aan de rand en moet zich verantwoorden? Deze mensen of ik als bisschop en wij als kerk?". Ik neem sindsdien de goed bedoelde spreuk van paus Franciscus niet meer gemakkelijk in de mond dat we als kerk naar de randen moeten gaan om het evangelie, dat we moeten verkondigen, beter te begrijpen. Hoe gevoelig moet onze taal worden en hoe bescheiden ons beeld van onszelf als we weer bij de mensen willen komen?"

Het vak met de pelgrims uit Houthem-St. Gerlach met op de achtergrond het raadhuis, het oude paleis van Karel de Grote tegenover de Dom.

Scene 2: Een paar weken geleden was ik met pelgrims onderweg naar Lourdes. Er waren ook 12 jonge vrijwilligers bij. Waarschijnlijk waren ze zelf niet op het idee gekomen om naar Lourdes te gaan wanneer het bisdom Limburg hen niet een aanbod had gedaan om zieke mensen te begeleiden voor wie een bedevaart naar Lourdes iets bijzonders is. Het ging om jonge mensen die al als vrijwilliger werkzaam waren in de kinderopvang, in scholen, sociale instellingen of in de jeugdkerk. Sommigen

ervan waren misdienaar geweest, maar er waren er ook bij die niets met de kerk hadden. 's-Avonds vroeg me een van hen: "meneer de bisschop, noem me dan toch één goede reden waarom ik katholiek moet blijven? Ik overweeg al lange tijd om uit te treden." Iedereen lette opeens op. Achteraf bespraken we hoe goed het is dat deze kritische vraag gesteld werd. We zagen elkaar vader in Lourdes de volgende dagen en dan zag ik die jongen vrolijk in gesprek met zieken. Maar op de zondagavond was ik echt verbaasd. Toen droeg hij het kruis en voerde hij de groep bij de lichtprocessie aan, waardig en geconcentreerd. En ik dacht: is er iets gebeurd in het hoofd of in het hart van deze jongen? "Ontdek mij". Onze Heer vind zijn weg wel. Het beeld van die avond in het licht van duizenden kaarsen zal ik nooit vergeten. Overigens, mocht het u interesseren, wat ik op die vraag naar de goede reden uiteindelijk heb geantwoord? Dat jij zelf de beste reden bent om in de kerk te blijven.

Scene 3:

Een paar jaar geleden was mijn eerste bezoekdag in een parochie, toevallig ook op de dag van het feest van het Heilig Hart van Christus. Vroeg in de morgen vier ik in mijn huis de H. Mis omdat in het dagprogramma van die dag geen H. Mis was voorzien. De dag was belangrijk voor mij. Toen ik richting Frankfurt vertrok, dacht ik: jammer, dat was het dan, deze feestdag. In de middag bezocht ik een parochie waar de Missiezusters van Steyl samen met mensen uit de parochie sinds 2016 een kledingcafé aanbieden. Het is een winkel die als een hippe boetiek is ingericht. Ze waren er net ook een nachtcafé in begonnen. Vrouwen uit de stad, die geen aansluiting vonden bij enige sociale steun, werden door adviseurs op de mogelijkheid gewezen om hier direct naast de kerk een slaapplek te krijgen. De kerk als veilige haven. Zuster Bettina vertelde me: die vrouwen gaan vaak naar de kerk. Daar zoeken ze stilte, vinden ze geborgenheid, niet zelden zie je een teken van verering van God op de wijze als in hun cultuur gebruikelijk. Sinds kort ontwikkelen de zusters ook vormen van godsdienstvieringen op bijzondere dagen.

Na afloop zitten we samen om te spreken over de gezamenlijke plannen van parochie en haar caritasvereniging om de infrastructuur van het bijzondere aanbod op deze plek te verbeteren:

kledingcafé, nachtbar, leefhuis. Als ik opmerk dat de kerk wel erg groot is en weinig gebruikt wordt en misschien een andere bestemming moet krijgen, zegt de zuster tegen mij: de kerk moet blijven! Zij is het middelpunt en het teken zonder welk ons werk niet mogelijk is. Als we vervolgens in de kerk bij het indrukwekkende kruis staan, ben ik innerlijk bewogen en schaam ik me ook. Ja, dit een plek van het open hart van God, dus toch het feest van het Heilig Hart...

Daarna tonen ze me nog kort de kerk, waarbij we ook bij de biechtstoel komen. Ik merk dat ze terughoudend zijn om die te laten zien. Maar dan open ze toch de deur ervan. Daarin liggen nachtkisten met dekens en spulletjes van de vrouwen. Gebiecht wordt hier al enige tijd niet meer. Of toch? Zijn die spullen van uitgebuite vrouwen niet een symbool voor de hemelgerende zonden van onze wereld?

Deze feestdag van het H. Hart van Christus zal ik mij blijven herinneren. Zelden heb ik de aanraking van Godsdienst en leven zo duidelijk ervaren als op deze dag. Daar ligt de toekomst. Ontdek mij."

Het slot

Het einde van de H. Mis. De relieken worden teruggebracht naar de Koorhal van de Dom.

Na afloop van de H. Mis brachten we de reliekbuste van St. Gerlach terug naar Houthem. Lopende met de reliekbuste door de stad naar de parkeergarage werd de buste regelmatig door omstanders gefotografeerd. We kregen vragen zoals of dit nou Karel de Grote was. "Nee, meneer, mevrouw, het is een heilige vriend, Gerlach uit Houthem". Zo hebben we enige aandacht getrokken en hebben we de soms wat verbaasde voorbijgangers in het heuvelland en in Aken een teken van geloof kunnen geven. Sommige van onze pelgrims bleven nog even in Aken om te eten en na te genieten van de sfeer van de Heiligdomsvaart na een bijzondere H. Mis en pelgrimage.

FLITSBEZOEK OP 17 JUNI 2023 AAN KORNELIMÜNSTER

De dag na de pelgrimage bezocht ik zelf (om het helemaal af te maken) nog in een flitsbezoek de Heiligdomsvaart in Kornelimünster, het mooie stadje aan de rivier de Inde, dat, net als Valkenburg en Houthem, nog herstellende is van de zeer zware overstromingen in 2021 waarin de schatkamer van de oude abdij blank kwam te staan. Ik woonde 's-middags een lof bij in de oude voormalige abdijkerk.

Links: mgr. Ackermann, bisschop van Trier, tijdens het Lof in de oude abdijkerk van Kornelimünster, waarbij een van de relieken van Kornelimünster (het lendendoek, linteum domini, van het Laatste avondmaal) is uitgesteld voor het altaar. Na afloop werd de relik naar de noordbouw verplaatst, waar ook de andere relieken van Christus stonden: de grafdoek (sindon munda) en de zweetdoek (sudarium domini) van Christus, die door Lodewijk de Vrome in het jaar 817 aan de abdij zijn geschonken.